

Kompetente barn og nærværende voksne

HANDLINGSPLAN FOR PSYKOSOSIALT ARBEIDSMILJØ I BARNEHAGEN

INNHOOLD

1.	Barnehageloven.....	3
2.	Barnehagens visjon og mål for arbeidet.....	4
3.	Mobbing i barnehagen.....	6
4.	Krenkelser i barnehagen.....	7
5.	Prosedyre for mobbing og krenkelser...8	
6.	Årshjul.....	12
7.	Referanser.....	13
8.	Vedlegg.....	13
1.	Sjekkliste for de voksens relasjon til barna.....	14
2.	Sjekkliste for barnehagens psykososiale miljø.....	15
3.	Aktivitetsplan for trygt og godt barnehagemiljø.....	16
4.	Mal / notat for møtet om krenkelser / mobbing i virksomheten.....	17
5.	Egenvurderingsskjema barnehagemiljø.....	18
6.	Kari Pape´s kartlegging relasjon - skjema.....	20
7.	Rutine (PBL mentor): Psykososialt barnehagemiljø.....	22
8.	Rutine (PBL mentor): Ivaretagelse av barn i krise og sorg.....	26
9.	Rutine (PBL mentor): Makt og tvang.....	28
10.	Aktivitetsplikt skjema (PBL mentor).....	29
11.	Kvitteringsside lest plan.....	31

1. Barnehageloven:

Barnehageloven § 41

Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Barnehageloven § 42

Plikt til å sikre at barnehage- barna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken. Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering. Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c) når tiltakene skal gjennomføres
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) når tiltakene skal evalueres.

Barnehageloven § 43

Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren. Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

2. Barnehagens visjon og mål for arbeidet

Hakkebakkeskogen private barnehage AS består av to avdelinger, en i Tjensvoll kirke og en i Stokka kirke. Begge avdelingene har plass til 28 treårsenheter og har mellom 17 og 20 barn i alderen 1 - 5år. Som en av byens minste barnehager, opplever vi kort tjenestevei og et veldig nært samarbeid med foreldrene i det daglige. Selv om vi tilbyr to faste foreldresamtaler i året, har vi en åpen-dør policy, som alle foreldre blir orientert om på oppstartsamtale og foreldremøter. Vi legger vekt på å være tilgjengelige for samtale når foreldrene trenger det, og vi ser at foreldre er flinke til å bruke dette tilbudet. Siden samarbeidet er så nært, opplever vi at det er lett for dem å ta kontakt og at de formidler opplevelse av trygghet rundt dette.

Det at vi er så liten barnehage gjør også samarbeidet mellom de ansatte veldig nært og godt, og vi får tatt tak i eventuelle utfordringer fortløpende. Et godt psykososialt arbeidsmiljø fører til at man lett tør komme med tilbakemeldinger og innspill, og at lederne tar tak i ting med en gang. Utfordringen blir når man blir så gode venner i teamet at det i noen tilfeller kan bli vanskelig å ta opp ting. Da er aktivitetsplikten, med rutine og skjemaene gode å ha.

Alle ansatte må innstille seg på å få veiledning og konstruktiv kritikk som endel av sin læring og utvikling i arbeidet. Dette opplyses det om i stillingsinstruks allerede ved ansettelse. Det er lederteamets plikt å sørge for at veiledning gis på en god og omsorgsfull måte som ivaretar de involverte. Vi jobber for å ha en samarbeidskultur der vi kan snakke sammen om vanskelige ting og finne løsninger sammen. Ofte sier vi - at vi skal gjør hverandre gode! Vi skal hjelpe hverandre til å gjøre rett, og være gode rollemodeller for hverandre og barna i hverdagen.

Det skal være en løpende dialog i barnehagen på hva som kan oppleves krenkende for barn. Vår erfaring er at det kan variere fra person til person, så vi må til enhver tid arbeide for en felles forståelse blant alle ansatte på dette. Det gjøres både på avdelingsmøter og på personalmøter og planleggingsdager. Gjennom å diskutere disse tingene jevnlig, forebygger vi at krenking skjer. Da snakker vi om hvor grensene for krenking går, hvordan snakker vi til og med barn, og hvordan ler vi med og av barn.

Det pedagogiske arbeidet i barnehagen er inspirert av Reggio Emilia filosofien. Sentralt i filosofien står barns rett til medvirkning. Barnas stemme skal bli hørt. Vi skal være lydhøre, sensitive og autoritative voksne, som skaper trygghet i relasjoner, gir varm omsorg og sørger for et inkluderende fellesskap i hverdagen. Vi vektlegger bruk av anerkjennende kommunikasjon og relasjonskompetanse. Det betyr også at vi tilrettelegger for et inkluderende lekefellesskap og arbeider aktivt for å fremme barns sosiale kompetanse, evne til empati, og evne til språk og kommunikasjon. Det er personalets samlede kunnskap, holdninger og handlinger som er avgjørende for barnas psykososiale miljø. Det er fullt og helt de voksnes ansvar. Når krenking av barn skjer, er det ingen unnskyldning å bagatellisere, vike unna eller vente å se. Det SKAL tas tak i umiddelbart. Det er vår plikt. Barna skal ha det trygt og godt i barnehagen. Hvis en ansatt i barnehagen oppdager at et barn ikke har det bra, det kan være utestenging fra lek, plaging, mobbing, vold eller diskriminering fra andre barn eller voksne, har den ansatte en plikt til å gripe inn.

BARNEHAGENS VISJON

«Kompetente barn og nærværende voksne»

I barnehagens årsplan står det:

Visjonen vår bygger på at vi er opptatt av at alle barna skal oppleve å bli sett hver dag, og kjenne omsorg, tillit og trygghet fra nærværende voksne. Barns tilknytning til foreldrene danner den viktigste rammen rundt deres utvikling, men barn trenger sensitive og varme voksne rundt seg, både hjemme og i barnehagen. Vi vil fange opp det barna viser interesse for og er nysgjerrige på. Vårt utgangspunkt skal være å lytte til barna og se og dekke barnas behov.

Vi mener at gjennom gode tilknytningspersoner, omsorg og trygghet i hverdagen skaper vi den beste grobunn for barns utvikling, læring og dannelse. Har vi ikke disse verdiene, vil barna oppleve usikkerhet og tilvenning og tilknytning vil ta lang tid (...)

Vår relasjon til barna skal preges av nærhet, lydhørhet, innlevelse, evne og vilje til samspill og engasjement i det enkelte barns utvikling og trivsel. Vi skal være større, sterkere, anerkjennende og tolerante. Vi skal støtte, veilede og rettlede, beskytte og stimulere barna. Av og til må vi være både guide, tolk, venn og en å holde i hånden. Vi er barnas trygge havn når de er i barnehagen!

Vi skal hjelpe barna til forstå egne og andres følelsesuttrykk, samt hjelpe dem å regulere sine egne følelser i lek og vennskap. Som voksne er vi viktige rollemodeller, og vi handler ut fra "Den gyldne regel": Gjør mot andre det du vil at andre skal gjøre mot deg!

Alle ansatte, uansett stilling, uansett om man er fast ansatt eller vikar, plikter å jobbe etter denne visjonen og ha kjennskap til aktivitetsplikten og barnehagens rutiner.

Reggio Emilia filosofien er en inspirasjon for oss i vårt pedagogiske arbeid, og sentralt i filosofien er tanken om de 3 pedagogene:

1. Den voksne: Tilstedeværende voksne og tilrettelegging for god lek er ikke minst et viktig virkemiddel i arbeidet mot mobbing i barnehagen. Det å være del av et lekende fellesskap styrker barns følelse av trivsel og tilhørighet. Dette er kjernen i vår pedagogiske grunnmur og rettesnor for vårt daglige arbeid. Noen barn strever med å delta i leken, noen har behov for støtte fra voksne og andre trenger nye impulser. Det er personalets oppgave å sørge for at alle barna får delta i lek.
2. Barnet: Vi jobber mye i hverdagen med barns medvirkning og å fremme barns sosiale kompetanse, gjennom barnemøter, temasamlinger, gruppeinndelinger og aktiviteter.
3. Det fysiske miljøet: Barnehagens organisering av tid og fysisk miljø mener vi har stor betydning for barns lekemuligheter og opprettholdelse av vennskap. Å ha variert og tilgjengelig lekemateriale, slik at alle barna finner noe som gjenspeiler deres interesser og inviterer til ulike muligheter for lek. Dette har stor betydning for hvordan barn leker, hva de leker og hvor lenge leken varer. Det kan også ha stor betydning for barns opplevelse av mestring av lekeferdigheter og barnas muligheter for et inkluderende lekefellesskap.

3.MOBBING:

“Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet”.

(Definisjonen kommer fra forskningsrapporten
“Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen”)

Det er bevisst at ord som “gjentatt” og “over tid” ikke anvendes. Med tanke på små barn er det problematisk om mobbing må observeres over tid. En episode av ekskludering alene kan være utslagsgivende når det ses i sammenheng med andre opplevelser barnet har i eller utenfor barnehagen.

Det finnes andre definisjoner på mobbing hvor mobbingen må foregå over en periode, eller definisjoner hvor det presiseres hva mobbing ikke er, som tilfeldig erting. Med en ny forståelse og definisjon på mobbing åpnes det opp for en bredere forståelse av begrepet. Det er naturligvis ikke slik at alle former for erting og slåing i barnehagen er mobbing. Barn krangler, de utvikler seg, og situasjoner i lek og sosial omgang kan bli vanskelig. Dette er ikke nødvendigvis mobbing. I utgangspunktet er det barnets egen subjektive opplevelse som skal lyttes til for å vurdere når noe er mobbing. Det er de voksnes ansvar å snakke med barn om hva de føler og har opplevd, samt kunne vurdere forskjellen på tilfeldig krangling og strukturell utestengelse.

Forebygging av mobbing

For barn er venner og lek en forutsetning for å trives i barnehagen. Vennskapsrelasjoner og lekekompetanse blir derfor fokusområder for barnehagens arbeid med forebygging av mobbing, samt iverksettelse av tiltak når mobbing observeres.

Det er de voksnes ansvar å støtte barn i etablering av vennskap og utvikling av lekekompetanse. I tillegg til vennskap har inkludering i lek en avgjørende rolle for barns opplevelse av tilhørighet.

Det er viktig å være seg bevisst at barn er født som kompetente mennesker, og det gode arbeidet med vennskap og lekekompetanse må begynne allerede med de aller minste barna. De voksnes væremåte, strukturer og forutsigbarhet i hverdagen er forebyggende for at barn skal knytte vennskap og få ro i leken. I tillegg er det viktig å inkludere foreldrene, slik at barnet møter noe som er gjenkjennbart hjemme og i barnehagen. Inkluderingsarbeid er et felles ansvar for alle voksne i barnets liv.

4.KRENKELSER I BARNEHAGEN

*«Krenkelser brukes om negative ord eller handlinger som gjør at barn ikke føler seg inkludert i fellesskapet med de andre barna. Det kan være enkelthendelser. Flere krenkende enkelthendelser rettet mot et barn kan, sett i sammenheng med definisjonen av mobbing, betraktes som mobbeatferd»
(Mobbeatferd i barnehage, Roland).*

Krenkelse i barnehagen kan være at andre barn eller voksne utsetter barn for handlinger barnet ikke ønsker, å snakke til barnet på en måte om ydmyker eller sårer, eller snakke nedsettende til barna eller om barnet til andre. Man kan derfor si at mobbing er krenkelse. Små barn vil på grunn av alder og modenhet ikke alltid selv klare å sette ord på krenkelser, og derfor er det spesielt viktig med nærværende, sensitive voksne som følger godt med på barnas lek og hverdagsaktiviteter. De voksne har plikt til å gripe inn umiddelbart og ha nulltoleranse for krenkende atferd mot barn.

Sårbare barn må til enhver tid kartlegges, da disse er særskilt utsatt. Sårbare barn er for eksempel barn som konstant eller i en periode trenger noe mer enn barn flest. Barn med nedsatt funksjonsevne, sosioemosjonelle vansker, utfordringer knyttet til språk eller lekeferdigheter, barn som er i en sårbar livssituasjon eller opplever ustabilitet hjemme. Disse barna trenger ekstra støtte og tett oppfølging av personalet.

I barnehagen kan det være områder eller tider, enten inne eller ute, der de ansatte er mer eller mindre tilgjengelige og der det dermed kan være større risiko for at det skjer krenkelser. Dette må hele tiden vurderes, og rutiner og aktiviteter må legges tilrette slik at de voksne er tett på barna til enhver tid.

Det kan være vanskelig å snakke om mobbing og krenkelser, og hvilke handlinger som defineres som mobbing og krenkelser i barnehagen. Derfor er det viktig at personalgruppen snakker om og diskuterer hvordan det er akseptert å opptre overfor barna, og hvordan det er akseptert å snakke til og om barn.

Ved å jobbe systematisk med mobbing og krenkelser skal vi bidra til at:

- Barnet utvikler gode leke og relasjonsstrategier
- Barnet opplever seg som betydningsfull for fellesskapet
- Barnet har venner
- Barnet får støtte fra voksne etter behov
- Barnet veiledes i konflikthåndtering
- Barnet opplever likeverdig respekt fra alle voksne
- Barnet er alltid inkludert i fellesskapet
- Barnet opplever seg forstått
- Barnet får hjelp til utvikling av kompetansene sine
- Gjenkjennbare og felles tiltak i barnehage og privat
- Alle omsorgspersoner støtter opp, og tar barnet på alvor.

5. Prosedyre for mobbing og krenkelser

Barn som mobber	Barn som blir mobbet
<p>Tydelighet på uakseptabel atferd / ikke på person</p> <p>Styrk det barnet ER og gjør avstand fra det som det gjør - anerkjennende kommunikasjon</p> <p>Rett oppmerksomhet mot hvordan den andre har det, vær voksne som forklarer dersom det ikke er tydelig</p> <p>Forvent at barnet prøver å gjøre det godt igjen for eksempel med å gjøre positiv handling</p> <p>Spille «Hei» spillet Forklare de andre barna at vi har null toleranse for uakseptabel atferd</p> <p>Del i grupper og avgrens relasjonene i hverdagen der det er naturlig</p> <p>Oppfordre foresatte til å snakke positivt om barnehagen.</p> <p>Undersøke /observere om barnet er inkludert i hendelser</p> <p>Samtale på trivsel til barnet, hva som gjør han glad, trist lei (ta utgangspunkt i «hei» spillet sine spørsmål)</p> <p>Nærhet av voksen som er til stede inne og ute og støtter opp i leken.</p> <p>Bekreft positivt til barnet om det bekrefter at noen plager</p> <p>Øk status i gruppe, ta utgangspunkt i barnets interesse</p> <p>Spille «hei spillet» på avdelingen med de andre, utøvere og involverte.</p> <p>Styrk barnet selvbilde og tro på seg selv og kvalitetene sine - bekreft barnet for den han er</p> <p>Del i grupper, avgrens relasjonene i hverdagen</p>	<p>Undersøke /observere om barnet er inkludert i hendelser</p> <p>Samtale på trivsel til barnet, hva som gjør han glad, trist lei (ta utgangspunkt i «hei» spillet sine spørsmål)</p> <p>Nærhet av voksen som er til stede inne og ute og støtter opp i leken.</p> <p>Bekreft positivt til barnet om det bekrefter at noen plager</p> <p>Øk status i gruppe, ta utgangspunkt i barnets interesse</p> <p>Spille «hei spillet» på avdelingen med de andre, utøvere og involverte.</p> <p>Styrk barnet selvbilde og tro på seg selv og kvalitetene sine - bekreft barnet for den han er</p> <p>Del i grupper, avgrens relasjonene i hverdagen</p> <p>Oppfordre foresatte til å snakke positivt om barnehagen.</p>

ANSVAR FOR GJENNOMFØRING: Styret er hovedansvarlig. Alle ansatte har ansvar og skal tilby sitt ansvar i situasjonen. Pedagogisk leder har ansvar for at rutiner blir gjennomført på avdelingen.

Når foreldre / andre instanser melder om krenkende atferd på vegne av barn:

Tiltak	Beskrivelse
Undersøke mottatt melding/utsagn	Gjennomføre systematisk observasjon og barnesamtaler for å undersøke hvordan barnet har det. Iverksette egnede strakstiltak i samarbeid med foresatte, som sikrer at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø.
Involvere andre involverte foresatte /barn	Ta utgangspunkt i barnets/barnas vennsrelasjoner og kompetanser. Beskrive aktuelle tiltak man enes om å prøve ut.
Legge en konkret plan for gjennomføring av avtalte tiltak	<p>Planen skal skriftlig gjøres og inneholde:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvilke problemer tiltakene skal løse • Hvilke tiltak barnehagen planlegger • Tidsfrist for gjennomføring • Hvem som skal gjennomføre tiltakene (ansvar) • Når tiltakene skal evalueres. <p>Benytt vedlagt plan</p>
Faglige vurderinger - søke råd hos tilgjengelig ekspertise.	PPT, TBT, Helsestasjonens familiesenter m.fl.
Dokumentasjon	Dokumenter alle eventuelle avtaler/vedtak som fattes som en del av hendelseshåndteringen.

Ansvar: Pedagogisk leder i samarbeid med avdelingsleder

Barn som krenker andre barn:

Tiltak	Beskrivelse
<p>Undersøke saken:</p> <p>Eksempler på metoder:</p> <p>Observasjon • HEI-spill</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drøfte med ansatte på avdeling • Samtale med barnet • Dialogisk lesing <p>Involvere foresatte</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ikke fortell noe om andre barn enn deres eget <p>Barnets medvirkning</p> <p>Gjennomføre barnesamtaler med involverte barn</p> <p>Legge en konkret plan for gjennomføring av avtalte tiltak</p> <p>Faglige vurderinger - søke råd hos tilgjengelig ekspertise</p> <p>Dokumentasjon</p> <p>Vær varsom med uttalelser til media!</p>	<p>Gjennomføre systematisk observasjon og barnesamtaler for å undersøke hvordan barnet har det.</p> <p>Iverksette egnede strakstiltak som sikrer at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø.</p> <p><i>Dialogisk lesing:</i> Personalet leser en bok høyt for barna, teksten leses tre ganger. Barna involveres i teksten gjennom spørsmål, gjenfortelling og samtaler. Innholdet i boken kan være grunnlag for lek. Kan også bruke temaer som støtter sosial kompetanse, empati - følelsesuttrykk, vennskap, osv.</p> <p>Ta utgangspunkt i barnets/barnas vennsapsrelasjoner og kompetanser. Beskrive aktuelle tiltak man enes om å prøve ut.</p> <p>Lytte ut barna gjennom barnesamtale.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inkludert den som blir krenket og den/de som krenker • Innhente faglig ekspertise på barnesamtaler om det er behov for det. • Tidspunkt for gjennomføring av samtale tas i samarbeid med foresatte og i henhold til alvorlighetsgrad <p>Planen skal skriftlig gjøres og inneholde:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvilke problemer tiltakene skal løse • Hvilke tiltak barnehagen planlegger • Tidsfrist for gjennomføring • Hvem som skal gjennomføre tiltakene (ansvar) • Når tiltakene skal evalueres <p>PPT, TBT, Helsestasjonens familiesenter m fl.</p> <p>Dokumenter alle eventuelle vedtak som fattes som en del av hendelseshåndteringen</p> <p>Søk råd hos nærmeste leder - virksomhetsleder og PBL, ivaretar en eventuell media håndtering.</p>

Ansvar: Pedagogisk leder i samarbeid med styrer. Sanksjoner og konsekvenser: Barnesamtaler, gruppesamtaler med involverte barn, foreldresamtaler

Ansatt som krenker barn i barnehagen:

Tiltak	Beskrivelse
Styrer/virksomhetsleder informerer eier	Slik informasjon meldes umiddelbart til barnehagens styrer/virksomhetsleder som melder videre til eier. Eget tiltakskort utarbeidet for slik handling tas i bruk
Undersøkelse av saken iverksettes umiddelbart <ul style="list-style-type: none">• Samtaler m/barn• Samtaler m/foreldre• Samtaler m/andre ansatte	Egnede tiltak for å sikre barnet et trygt og godt barnehagemiljø iverksettes straks forholdet er kjent.
Gjennomføre observasjoner av barn og ansatte på avdelingen	Evalueres på avdelingsmøter og individuelle samtaler.
Plan for gjennomføring og oppfølging av forholdet lages, uten ugrunnet opphold	Planen skal skriftlig gjøres og blant annet inneholde: <ul style="list-style-type: none">• Hvilke problemer tiltakene skal løse• Hvilke tiltak barnehagen planlegger• Tidsfrist for gjennomføring• Hvem som skal gjennomføre tiltakene (ansvar)• Når tiltakene skal evalueres.

Ansvar: Den som oppdager krenkingen har plikt til å melde fra til styrer, eventuelt virksomhetsleder.

Sanksjoner og konsekvenser: Veiledning og oppfølging. Avhengig av hvor alvorlighetsgraden av saken vil ha betydning for resultatet; personalsak, advarsel og oppsigelse.

Styrer krenker barn i barnehagen

- Slik mistanke eller informasjon meldes virksomhetsleder.

Virksomhetsleder (er idag også barnehageeier) krenker barn i barnehagen

- Slik mistanke eller informasjon meldes styrer som igjen melder barnehagesjefen.

Normalisering og etterarbeid

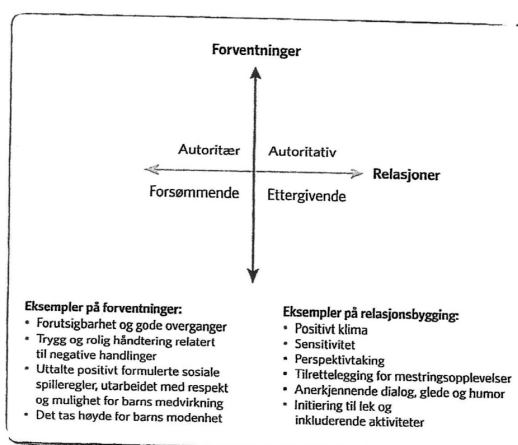
- - Samle alle berørte parter i ettetid og informere om hendelsen.
- - Sikre at alle berørte parter følges opp i etterkant av hendelsen, kontakte bedriftshelsetjenesten i PBL ved behov.
- - Sikre at nødvendig fagekspertise er involvert og at det legges en langsiktig plan for oppfølging.
- - Hva har vi lært av hendelsen og måten den ble håndtert på?
- - Hvilke forbedringstiltak bør iverksettes?

6.Årshjul

	OPPGAVE	TIDSPUNKT	ANSVAR
1	Ledergruppen gjennomgår handlingsplan og drøfter og dokumenterer barnehagens syn på: Hva er et godt psykososialt miljø? Hva er krenkende atferd? Hva er terskelen for å gripe inn og hva det innebærer? Når skal ledelsen varsles?	Ved nytt barnehageår og i januar.	Virksomhetsleder og styrer
2	Opplæring og informasjon til alle nyansatte	Ved ansettelse	Styrer
3	Foreldre informeres om planen på foreldremøte og SU-møte	Hver høst	Pedagogisk leder og styrer
4	Personalet kartlegger relasjon barn- voksen to ganger pr. år	Høst/vår	Pedagogisk leder
5	Barnehagens planer og tiltak for forebyggende og holdningsskapende arbeid gjennomsyres barnehagehverdagen. Systematisk observasjon som TRAS, Alle med, barnesamtaler og foreldresamtaler.	Løpende gjennom året	Virksomhetsleder har overordnet ansvar. Alle har ansvar; den som ser må handle.
6	Barnehagen evaluerer sitt forebyggende og holdningsskapende arbeid hvert år. Evaluering og evt. revidering av handlingsplan foretas i personalmøte.	Hver vår	Virksomhetsleder eller styrer. Gjennomgang på personalmøte
7	Egenvurderingsskjema psykososialt barnehagemiljø (vedlegg 5)	Oppstart av nytt barnehageår	Styrer levere utfylt skjema til eier av barnehagen.

7.Referanser

- Barnehageloven
- Rammeplanen
- Forskrift om miljørettet helsevern
- UDIR: Barnehagemiljø
- Barnekonvensjonen
- “Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen”
- Årsplan for Hakkebakkeskogen private barnehage AS
- Marianne Torve Martinsen m.fl.: «Trygt og godt i barnehagen - barns rett til et godt psykososialt miljø»
- Jesper Juul: «Ditt kompetente barn»
- Liv Berit Heimstad Tønnessen: «Å velge det varme blikket»
- Ida Brandtzæg: «Se barnet innenfra»
- Trivselsveilederen <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/trivselsveileder/>
- Stavanger kommunes barnehager
- Pål Roland: «Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole»

9.Vedlegg

- Vedlegg 1: Sjekkliste for de voksnes relasjon til barna
- Vedlegg 2: Sjekkliste for barnehagens psykososiale miljø
- Vedlegg 3: Aktivitetsplan for trygt og godt arbeidsmiljø
- Vedlegg 4: Mal /notat for møtet om krenkelser / mobbing i virksomheten
- Vedlegg 5: Egenvurderingsskjema barnehagemiljø
- Vedlegg 6: Kari Pape´s kartlegging relasjon skjema
- Vedlegg 7: Rutine (PBL mentor): Psykososialt barnehagemiljø
- Vedlegg 8: Rutine (PBL mentor): Ivaretagelse av barn i krise og sorg
- Vedlegg 9: Rutine (PBL mentor): Makt og tvang
- Vedlegg 10: Aktivitetsplikt skjema (PBL mentor)
- Vedlegg 11: Kvitteringsside lest plan.

Vedlegg 1.

Sjekkliste for de voksnes relasjoner til barna

Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i personalgruppen.

Tips: 'Kartlegge relasjon', Kari Pape.

Spørsmål	Egenrefleksjon
Er jeg anerkjennende og støttende i forhold til alle barnas initiativ?	
Er mitt samspill med barna preget av dialog med åpne spørsmål, eller er det mer beskjeder og kontroll mot enkelte av barna?	
Ser jeg alle barn, eller er det noen som blir oversett?	
Er det noen barn jeg stadig gir positiv oppmerksomhet, mens andre i hovedsak får mer negativ oppmerksomhet?	
Er det lettere å tro på bestemte barns forklaringer i konflikter enn andres?	
Griper jeg inn og veileder konflikter/utestengning, eller er det noen ganger jeg bare overser det?	
Tar jeg kontakt med alle barna, eller er det noen jeg velger / unngår?	
Har jeg større tålmodighet med enkelte barn enn andre?	
Er jeg bevisst forskjellen på humor og ironi?	
Er jeg en god rollemodell for barna? Eks. hvordan omtaler jeg andre? Hvordan kommuniserer jeg med kollegaer? Er det samsvar mellom det vi ser, og hva kroppsspråket vårt viser?	

Vedlegg 2.

Sjekkliste for barnehagens psykososiale miljø

Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i personalgruppen.

Spørsmål:	Notat:
Er samspillet barna imellom preget av likeverdighet av hvem som bestemmer og hvem som får være med i lek og gruppeaktiviteter?	
Har alle barna lekekompetanse? Hva legger avdelingen i begrepet lekekompetanse?	
Hvordan støtter og videreutvikler avdelingen barnas lek ved behov?	
Har alle barna en å leke med? Alle skal oppleve at de har noen som venter på dem, som gleder seg til at de kommer, noen som spør etter dem når de er borte.	
Snakker dere jevnlig med barna om mobbing, hva de kan gjøre om de blir mobbet eller ser andre barn bli mobbet, individuelt og i gruppe med barna?	
Er du/dere gode rollemodeller overfor barna i forhold til at en ikke snakker nedsettende til eller om hverandre- verken barn, foreldre eller kollegaer?	
Er det et godt psykososialt miljø blant barnegruppene som er preget av humor, trygghet på hverandre, fellesskap og autoritative voksne?	
Har du/ dere kompetanse til å kjenne igjen mobbing / krenkende atferd både hos barn og voksne, og kjenner til / gjennomfører tiltakene når det observeres?	
Har du/de ansatte gode holdninger til barn og foreldre av andre kulturer, sosiale/økonomiske ulikheter og funksjonshemninger?	
Tas foreldrene med i samarbeidet om en observerer mobbeatferd / mobbing?	

Vedlegg 3.

Aktivitetsplan	Beskriv og konkretiser	Ansvar	Gjennomført Sign/Dato
Hvilke problemer skal tiltakene løse?			
Hvilke tiltak har barnehagen planlagt?			
Når skal tiltakene gjennomføres?			
Hvem skal gjennomføre tiltakene?			
Når skal tiltakene evalueres?			

Vedlegg 4.

Mal/notat for møtet om krenkelser/mobbing i virksomheten

Møtedato:	
Deltakere på møtet:	
Hva saken gjelder, hendelsesforløp, involverte:	
Mål med tiltakene:	

Tiltak:	Når:	Ansvarlig: Barnehage /Foreldre

Dato for evaluering:

Underskrift møtedeltakere:

Vedlegg 5.

Egenvurderingsskjema psykososialt barnehagemiljø

Egenvurderingsskjemaet skal:

- Bidra til refleksjon over egen praksis for å sikre regelverksetterlevelse og finne læringspunkter for nødvendig forbedring av barnehagens praksis.
- Være utgangspunkt for erfaringsdeling i lærende nettverk og andre aktuelle fora.

Skjemaet fylles ut og sendes til barnehageeier. Virksomhetsleder / styrer har ansvaret for innholdet i skjema og for at egenvurderingen gjennomføres, og involverer aktuelle personer i lederteamet og ellers i barnehagen i arbeidet. Egenvurderingen skal være gjennomført og innsendt før SU møte hver høst.

Navn på virksomhet:	
Egenvurdering er utarbeidet av:	

Er barnehagens handlingsplan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø i aktiv bruk og oppdatert i samsvar med Stavanger kommunes rundskriv for barnehagemiljø?

Ja	Nei/Delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Har barnehagen velfungerende rutiner for å følge med på barnehagens psykososiale miljø?

Ja	Nei/Delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Har barnehagen kompetanse (kunnskap, motivasjon, verdier) til å jobbe forebyggende og på en god måte med å oppfylle delpliktene i aktivitetsplanen?

Ja	Nei/Delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Sikrer barnehagen at Samarbeidsutvalget får medvirke i evaluering av barnehagens arbeide med psykososialt barnehagemiljø?

Ja	Nei/Delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Informerer barnehagen systematisk foreldre om barns rettigheter i barnehagens psykososiale barnehagemiljø?

Ja	Nei/Delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Jobber barnehagen for at alle ansatte skal praktisere holdninger og verdier som bidrar til at alle barn er inkludert og har et trygt og godt barnehagemiljø?

Ja	Nei/Delvis
Beskriv hvordan:	Beskriv nødvendige endringer og framdrift:
Dato for gjennomført egenvurdering:	
Er tema drøftet/planlagt drøftet i barnehagens lærende nettverk? :	

Vedlegg 6:

Kartlegging av relasjoner barn- voksen

Relasjonen mellom voksne og barn er den viktigste faktor for barns læring og utvikling. Det er den voksne (profesjonelle part) sitt ansvar å sikre en god relasjon. Relasjonsskjema (utviklet av Kari Pape) er delt inn etter fargekoder. Alle voksne i barnehagen skal kartlegge sin egen relasjon/holdninger til det enkelte barn. Er ikke relasjonen god («god» betyr her at man må ha «en utmerket kontakt med barnet»), er det den voksnes oppgave å endre relasjonen.

Gjennomføring:

1. Skriv navn på alle barna i din gruppe i oversiktsskjema.
Ansatte som er i flere grupper, må gjennomføre med alle de er i en relasjon til.
2. Det brukes fire fargekoder for avkryssing; rødt, svart, blått, grønn.
3. Gjennomføres individuelt først. Hver ansatt krysser av for hvordan de opplever relasjonen til hvert enkelt barn. En skal ikke drøfte med andre før eget svar er satt. NB! Det er nødvendig å svare ærlig, for at en skal kunne gjøre noe med det som bør endres.
4. Når alle ansatte har krysset av individuelt, drøftes resultatet i gruppen med ansatte på avdelingsmøtet.
5. Kommer det frem at det er noen barn som mange av de ansatte opplever en svak/dårlig relasjon til, drøfter gruppen hva de kan gjøre for å snu dette.
6. Kommer det frem at det er noen av de ansatte som har en svak/dårlig relasjon til ett eller flere barn, hjelper kollegaene vedkommende til å se barns positive sider.
7. Kartleggingen er kun et prosessdokument, og *kartleggingen skal makuleres* etter drøftingene er gjennomført.

Fargekodenes betydning:

RØDT: Dette er barn du har et veldig godt forhold til. Det er et barn du opplever det er lett å like, og et barn du umiddelbart forstår og blir glad i. Et barn som får «trække inn i sjelen din med støvler på.» Det er et barn som gjerne får privilegier.

SVART: Dette er barn du opplever en vanskelig relasjon til. Det er barn som lett kan få det til å «koke over» for deg, barn som gjør at du kan bli sintere enn situasjonen skulle tilsi. Det kan også være barn du kjenner en avmaktfølelse overfor, du vet ikke helt hvordan du skal møte barn. Det er barn du ikke opplever det spesielt lett å elske.

BLÅTT: Dette er barn du sjelden har kontakt med. Barnet tar lite kontakt med deg, og du tar sjelden kontakt med barnet.

GRØNT: Barn du opplever å ha utmerket kontakt med, men der kontakten likevel ikke er på rødt nivå.

Nr.	Navn på barnet				
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					
26					
27					
28					

Vedlegg 7. Psykososialt barnehagemiljø

Rutinen beskriver hvordan vi jobber for å fremme trivsel og et godt barnehagemiljø

Ansvar

- Styrer er ansvarlig for at alle ansatte har tilstrekkelig kompetanse for å jobbe med et trygt og godt barnehagemiljø.
- Alle ansatte har en plikt til å følge med at barna har det trygt og godt i barnehagen, og varsle sin leder dersom dette ikke er tilfelle.

Handling (*Systematisk og forebyggende arbeid*):

- Vi har nulltoleranse mot krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Vi risikovurderer jevnlig det psykososiale barnehagemiljøet, og dokumenterer dette i PBL Mentor HMS.
- Gjennom avdelingsmøter, personalmøter, IK-møter og planleggingsdager diskuterer vi hva som er et godt barnehagemiljø, hva som kan oppleves som krenkende atferd og hvordan vi kan forebygge tilfeller hvor barn ikke har det trygt og godt.
- Vi har klare og forståelige grenser for akseptabel oppførsel, både for barn og ansatte.
- Vi diskuterer hvor grensen går for hva som regnes som makt og tvang, for å bli bevisste i våre handlinger og observasjoner. Vi har utarbeidet egen rutine for makt og tvang i barnehagen.
- Vi sikrer barns medvirkning ved at de blir hørt og involvert i saker som gjelder barnehagemiljøet.
- Vi planlegger og handler ut fra hva som er til barnas beste.
- Vi har rutine for å ivareta barn og foreldre ved mobbing og andre krenkende handlinger, herunder barnehagens aktivitetsplikt.
- Vi har rutiner for samarbeid med PPT, helsestasjon og barnevern.
- Vi melder avvik ved brudd på rutinene.

Vi jobber med disse tema for å fremme et godt psykososialt miljø, som også er fastsatt i årsplanen:

- Mobbing og annen krenkende atferd mot barn.
- Likestilling, likeverd og diskriminering.
- Utvikling av vennskap og sosialt fellesskap.
- Barns medvirkning i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet.
- Foreldresamarbeid om forebyggende og holdningsskapende arbeid for å skape et godt barnehagemiljø

Barn og psykososiale forhold

Et godt psykososialt miljø i barnehagen er viktig i det helsefremmende og forebyggende arbeidet for barn. Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og bidra til trivsel og glede i lek og læring. Den skal være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling, og motarbeide alle former for diskriminering. Personalet bør være oppmerksomme på egne holdninger og atferd, både i forhold til oppførsel som kan virke krenkende og ved bruk av makt og tvang.

Mobbing og annen krenkende atferd mot barn

Rutinen skal sikre at vi ivaretar barn dersom de utøver eller blir utsatt for mobbing, vold eller andre krenkende handlinger. Rutinen skal også sikre at vi ivaretar aktivitetsplikten.

Ansvar

- Alle ansatte er ansvarlige for å melde fra til daglig leder hvis de mistenker eller har kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
- Styrer er ansvarlig for å følge opp krenkelser som skjer i barnehagen og for å melde til barnehageeier ved alvorlige tilfeller.

Handling

Forebyggende:

- Vi har klare og forståelige grenser for akseptabel oppførsel.
- Vi er bevisste på egen atferd og egne holdninger overfor hverandre og barna.
- Vi gjennomfører disse aktivitetene som en del av det forebyggende arbeidet:
 - Nærværende voksne
 - Jobbe med vennskap og legge tilrette for god lek
 - Barnemøter, samtaler, temasamlinger med barna
 - Gruppeinndelinger
 - Tett foreldresamarbeid
- Vi informerer foreldre ved oppstart i barnehagen og på foreldremøte om rutinen og aktivitetsplikten.
- Vi oppfordrer barna til å si ifra hvis de selv eller andre blir utsatt for krenkelser.

Aktivitetsplikten:

Plikt til å følge med og gripe inn:

- Vi følger med og observerer gruppedynamikken og enkeltbarn i ulike aktiviteter, både inne og ute.
- Hvis vi ser et barn bli utsatt for mobbing eller annen krenkende atferd, griper vi inn umiddelbart.

Plikt til å varsle:

- Vi melder fra til styrer dersom vi får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
- Styrer melder fra til barnehageeier i alvorlige tilfeller.

Skjerpet aktivitetsplikt:

- Vi melder fra til styrer dersom vi får mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker et barn. Styrer melder videre til barnehageeier.
- Ved mistanke eller kjennskap til at styrer krenker et barn, melder vi dette direkte til barnehageeier.

Plikt til å undersøke:

- Vi undersøker saken snarest ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har det trygt eller godt i barnehagen.
- Dersom et barn eller foreldrene sier at et barn ikke har det trygt og godt, starter vi undersøkelse av saken.

Plikt til å sette inn tiltak:

- Vi setter inn egnede tiltak der undersøkelsen har vist at barnet ikke har det trygt og godt.
- Tiltakene vi setter inn er basert på konkrete og faglige vurderinger.

Plikt til å utarbeide en plan:

- Vi har utarbeidet en mal for aktivitetsplan som vi bruker når et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen (vedlegg: Mal for plan om aktivitetsplikt).
- Vi bruker aktivitetsplanen for å dokumentere oppfølgingen av barnet.
- Vi samarbeider med foreldrene om planen.
- Når planen er påbegynt eller ferdigutfylt, arkiveres den i barnemappa.

Mobbing og annen krenkende atferd

Barnehagen forpliktes til å ha nulltoleranse mot krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Det avgjørende er om barnet som blir utsatt kan oppleve det som nedverdiggende eller integritetskrenkende. Utestengingen må som hovedregel være systematisk. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen er forpliktet til å lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak. Planen skal minimum inneholde:

- hvilke problemer tiltakene skal løse
- hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- når tiltakene skal gjennomføres
- hvem som skal gjennomføre tiltakene
- når tiltakene skal evalueres

Vær oppmerksom hvis et barn

- Ofte blir utsatt for sårende bemerkninger
- Gjentatte ganger blir gjort narr av og ydmyket
- Domineres av andre og dette er et mønster
- Blir dyttet, sparket og slått uten å kunne forsvare seg
- Har sår eller ødelagte klær uten å kunne forklare hvorfor
- Blir utestengt fra gruppelek
- Ofte er den siste som blir valgt til gruppelek
- Stadig holder seg til en voksen i utetiden
- Virker skremt og usikker
- Vegrer seg for å komme i barnehagen

Vedlegg 8. Ivaretagelse av barn i krise og i sorg

Rutinen skal sikre at vi ivaretar barn i krise og sorg

Ansvar

- Styrer er ansvarlig for at barnehagen ivaretar barn i krise og sorg.
- Pedagogisk leder er ansvarlig for daglig oppfølging av barnet og kommunikasjon med foreldre.

Handling

Kontakt med foreldre:

- Vi oppfordrer foreldre til å informere oss ved dødsfall, alvorlig sykdom i nær familie, skilsmisse eller hendelser som kan medføre en krise eller sorg hos barnet.
- Vi sikrer god informasjonsutveksling med barnets foreldre om hvordan barnet har det i barnehagen og avklarer detaljer som for eksempel tidligere henting av barnet hvis barnet opplever det som vanskelig å være i barnehagen enkelte dager.
- Vi kontakter foreldre dersom vi er bekymret for barnet.
- Vi gir skriftlige beskjeder og påminnelser i perioder der familien er i krise.
- Barnets foreldre tilbys jevnlig oppfølgingsamtaler og vi er tilgjengelige i leverings- og hentesituasjoner.
- Ved behov får foreldrene egen kontaktperson i barnehagen.

I barnehagen:

- Vi kartlegger egen kompetanse om krise- og sorgreaksjoner og vurderer behovet for å trekke inn ekstern hjelp.
- I samråd med og etter samtykke med barnets foreldre informeres ansatte som har omsorg for det aktuelle barnet og holdes fortløpende orientert om eventuelle endringer i barnets oppfølging. Herunder hvor mye barnet vet om situasjonen og hvordan foreldrene vil at vi skal snakke om det som skjer/ har skjedd.
- Vi sikrer kontinuitet i voksenkontakten.
- Vi er fleksible i forhold til barnet og barnehagehverdagen, og forsøker å tilpasse aktiviteter ved behov.
- Vi ivaretar barnet og er lydhør for barnets opplevelser.
- Vi er oppmerksomme på taushetsplikten og informerer andre barn og barnas foreldre etter samtykke og i dialog med barnets foreldre.
- Ved behov for ekstern støtte, f.eks BUP, PPT, helsestasjon etc. får vi samtykke fra foreldre.

Ved akutte kriser/ dødsfall i barns familie:

- Daglig leder er ansvarlig for å informere ansatte.
- Vi kontakter foreldre ved usikkerhet rundt situasjonen og avklarer hvordan barnehagen kan tilrettelegge for barnet.
- Vi forsøker å tilrettelegge barnehagehverdagen utfra familiens og barnets behov.
- Informasjon til barnegruppa i samråd med familien.
- Informasjon til andre foreldre i samråd med familien.

Om barn og sorg

Sorgreaksjoner hos barn kan oppstå ved for eksempel alvorlig sykdom, død eller skilsmisse i nær familie. Det er barnets opplevelse som bestemmer hva som oppleves som krise eller sorg.

Barn sørger på forskjellige måter. De forstår og reagerer ulikt i ulike situasjoner og det er viktig at barnehagens personale er lydhør for barnets signaler. Samtidig kan barnehagen være en fri-arena, der barnet kan få en pause fra det som er trist og vanskelig.

Her er noen tips til møte med barn i sorg:

- Sett av tid.
- Snakk med barnet om det som angår dem.
- Legg vekt på faktaopplysninger slik at barnet kan begripe det som har skjedd.
- Gi forklaringer som er tilpasset barnets alder.
- Små barn trenger konkrete forklaringer.
- Prøv å være tydelig og gi konkrete forklaringer for å unngå forvirring og frykt.
- Lytt når barnet forteller. Ta deres spørsmål på alvor.
- Ikke krev at barnet skal sette ord på følelser.
- Vær «til stede» når barnet har kontakt med vonde følelser, men ikke press deg på.
- Vern om barnets rett til å ha sitt eget perspektiv.
- La barnet selv komme med forslag til hva som kan hjelpe.
- Vis omsorg, opptre støttende og skap trygghet.
- Møt behovet for økt fysisk kontakt og nærhet.
- Ha mest mulig kontinuitet i voksenkontakten.
- Gi barnet forsikringer om at ingenting de har tenkt eller gjort, førte til det som skjedde.
- Gi barnet gode mestringsråd, f.eks. hva de kan si til seg selv, og enkle ting de kan gjøre om noe er vanskelig.

Vedlegg 9.Makt og tvang

Rutinen skal bidra til å sikre at vi er bevisste egne handlinger slik at vi ikke utsetter barna for makt eller tvang i barnehagen

Ansvar

- Styrer er ansvarlig for at det ikke utøves makt eller tvang i barnehagen.
- Ansatte er ansvarlig for å vite i hvilke tilfeller de kan bruke nødrett/ nødverge.

Handling

- Vi har nulltoleranse for fysisk eller psykisk krenkende atferd mot barn.
- Vi har jevnlig diskusjoner på, og en felles forståelse for, hva som er krenkende atferd og hvordan dette kan forhindres.
- Vi er bevisste på hvor grensen går på hva som regnes som makt og tvang.
- Vi har fokus på positiv grensesetting.
- Vi har makt og tvang som tema på personalmøte i løpet av året.
- Vi har identifisert følgende situasjoner hvor det potensielt kan utøves makt, og dette gjennomgås av alle ansatte for å finne alternative måter å løse disse situasjonene på:
 1. Påkledning
 2. Måltid
 3. Overganger /Ryddetid
- Dersom vi er usikre på om egne eller en kollegas handlinger går inn under makt eller tvang, tas dette opp med den det gjelder og nærmeste leder.
- Vi melder straks i fra til styrer dersom vi ser eller får mistanke om at en kollega utøver vold eller makt mot et barn.
- Vi melder direkte til eier av barnehagen hvis vi får mistanke om, eller kjennskap til, at styrer utøver vold eller makt mot et barn.
- Dersom foreldre ønsker at vi skal følge opp barn i for eksempel måltid eller oppførsel som vi mener kan virke som tvang, konfererer vi med foreldre om dette og forsøker å finne en annen løsning.

Makt og tvang

Det følger av barnekonvensjonen artikkel 19 at barn skal beskyttes mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk.

Nødrett/ nødverge kan bare brukes når det er nødvendig å forsvare noen eller noe mot risiko for skade. Eksempel på nødrett/ nødverge kan være en situasjon der en ansatt må bruke fysisk makt for å hindre at et barn skader seg selv eller andre. Adgangen til å bruke nødrett er snever, og det er viktig at personalet i barnehagen er forberedt på hvordan en nødretts- eller nødvergesituasjon kan håndteres.

Vedlegg 10. Aktivitetsplan ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen (Aktivitetsplikt barnehageloven Kap. 8, § 41-43)

Barnets navn: _____ Født: _____
 Barnehagen: _____ Dato: _____

Hva skal denne planen løse?

[Barnets navn] har rett til et trygt og godt barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel, lek og læring. [Barnehagens navn] har [dato] fått vite av [hvem]/har funnet ut ved hjelp av [hvordan] at [barnets navn] ikke har det trygt og godt i barnehagen, fordi [skriv hva som er utfordringen basert på barnets eller melderens oppfatning].

Hva opplever barnet?

[Har barnet uttalt noe om saken? Hvis barnet kan uttrykke seg om hva som er utfordringen og hva han/hun tror vil hjelpe av tiltak, så skrives dette ned her]

Hovedmål med aktivitetsplanen:

[Hva ønsker vi å oppnå for barnet]

Aktivitetsplikt:

Hva skal gjøres/hva er gjort?	Hvordan
Følge med	f.eks.: observasjoner, samarbeid med foreldre, samtaler med barn:
Varsle	[ansattes navn] har varslet daglig leder: [daglig leders navn] har varslet barnehageeier [navn]:
Undersøke	Beskriv hvordan dere undersøker saken (f.eks. ved observasjoner, ståstedsanalyse, SWOT, barnesamtaler, kartlegging, foreldresamtaler etc.)
Beskrivelse av problem	Beskriv hva som er kommet frem under undersøkelsen:
Delmål	Beskriv ulike delmål for å nå frem til hovedmålet: • •
Evaluerings	Hvordan skal målene og tiltakene evalueres?

Hvilke tiltak har barnehagen planlagt og når skal tiltakene gjennomføres?

[Dere skal sette inn tiltak dere mener er egnede og tilstrekkelige for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø, og etter å ha hørt med barnet hva han/hun mener og ønsker (der dette er mulig ut fra alder). Tiltakene skal være faglig forankret og hensynet til barnets beste skal være grunnleggende. Mange saker fordrer tiltak på både individ-, gruppe- og barnehagenivå. Vurder også tiltak som kan bidra med å forebygge/hindre at barnet får negative sosiale, psykiske eller psykosomatiske ettervirkninger etter hendelse(n). Hvis dere ser at det er behov for å endre tiltakene, eller sette inn nye tiltak etter hvert, oppdaterer dere planen. Dere skal kontinuerlig passe på at det er egnede og tilstrekkelige tiltak som er satt inn.

Vi setter inn disse tiltakene:	Ansvarlig: *	Angi tiltakets varighet [dato fra og til/ «frem til barnet og foreldrene bekrefter å ha det trygt og godt»]:
1)		
2)		
3)		

(Antall tiltak må tilpasses den enkelte saken.)

** [Det er alltid barnehagen/barnehageeier som er ansvarlig for at tiltak gjennomføres. Her skriver dere hvem i barnehagen/barnehageeier som er ansvarlige for at hvert enkelt tiltak gjennomføres. Hvis dere har avtalt med noen som ikke er ansatt i barnehagen om å gjennomføre tiltaket, skal dette også komme frem. Dere skal ikke legge ansvaret på barnet eller foreldrene i aktivitetsplanen, da det er barnehagen som skal sørge for at barnet skal få det trygt og godt].*

Evaluering av tiltakene:

[Spesifiser hvilket tiltak som evalueres og dato for evaluering. Beskriv hvorvidt tiltaket skal videreføres eller avsluttes]

Sted:

Dato:

Signatur:

**KLIPP UT & SIGNER
LEVERES VIRKSOMHETSLEDER
INNEN 1. ARBEIDSUKE**

**Jeg har med dette lest,
forstått og satt meg inn i innholdet
i Handlingsplan for psykososialt arbeidsmiljø,
for Hakkebakkeskogen private barnehage AS**

Navn:.....

Sign:.....

Sted & dato:.....